

DEMOKRĀTIJAS PRINCIPI LATVIJĀ UN STARPTAUTISKO EKSPERTU VĒRTĒJUMS

Gints Kaminskis

LPS priekšsēdis

14.02.2020.

PAŠVALDĪBAS ATBALSTA POZITĪVAS PĀRMAIŅAS, JA

- pārmaiņu process norit atbilstoši **demokrātijas principi**em;
- ir noskaidrots, **uzklausīts un ņemts vērā** iedzīvotāju viedoklis;
- rezultātā samazinās emigrācija uz Pierīgu un ārzemēm;
- nodrošināta veselības pakalpojumu pieejamību (īpaši reģionos);
- uzlabojas ceļu infrastruktūra lielākajā daļā valsts teritorijas;
- samazinās nodokļu reformas negatīvā ietekme uz pašvaldību ieņēmumu atšķirībām;
- novērsta likumu nepildīšana attiecībā uz vairākām nozarēm, tai skaitā veselības aprūpi, izglītību u.c.

Administratīvi teritoriālās reformas norise

- 2017.gads pirms pašvaldību vēlēšanām - nodoms veikt pašvaldību apvienošanu nav zināms.
- 2019.gada sākums – valdība informē par mērķi krasi samazināt pašvaldību skaitu.
- **2019.gada aprīlis – Latvijas Novadu dienas.**
- **2019.gada maijs – LPS 30.kongress – rezolūcija.**
- 2019.gada jūlijs - ministra Jura Pūces rīkojums Ikšķiles domei par iedzīvotāju aptaujas par administratīvi teritoriālo reformu nolikuma apturēšanu.
- **2019.gada augusts - Alternatīvais zinātnieku piedāvājums.**
- **2019.gada 16.septembris - Ārkārtas LPS Domes sēde.**
- 2019.septembris - Informatīvais ziņojums par administratīvi teritoriālo iedalījumu valdībā.
- **2019.gada 6.novembris - LPS Domes sēdē tikšanās ar Valsts prezidentu.**
- 2019.gada novembris - Saeimā izveido īpašu Administratīvi teritoriālās reformas komisiju.

Demokrātijas sargu vizīte Latvijā

- 2019.gada - LPS vēstule Eiropas Padomes Vietējo un reģionālo pašvaldību kongresa Monitoringa komitejai
- **2019.gada 4.decembris – Monitoringa komitejas ekspertu ārkārtas faktu noskaidrošanas vizīte Latvijā.**
- 2020.gada februāris – Monitoringa komitejas ekspertu sākotnējais ziņojums
- 2020.gada marts – EP Vietējo un reģionālo pašvaldību kongresā apstiprinās ziņojumu.

Monitoringa komitejas pārstāvji, ziņotāji par vietējo demokrātiju:

- **Gzavjē Kadorē** (*Xavier Cadoret*) - Senžerānlepijas (*Saint-Gérard-le-Puy*, Francija) pašvaldības priekšsēdētājs.
- **Marks Kolss** (*Marc Cools*) - Iklas (*Uccle*, Beļģija) pašvaldības deputāts.
- **Anhels Manuels Moreno-Molina** (*Angel Manuel Moreno Molina*, Spānija) - Eiropas vietējo pašvaldību hartas neatkarīgo ekspertu grupas priekšsēdētājs.

Starptautisko ekspertu viedoklis

- Vietējās demokrātijas vispārējās situācija pasliktinājusies Latvijas Republikā kopš pēdējā uzraudzības ziņojuma, ko Kongress pieņēma 2018. gadā.
- **Savlaicīgi un atbilstoši veiktu pienācīgu konsultāciju trūkums** Hartas 4.6. un 5. panta izpratnē ar iesaistītajām vietējām pašvaldībām, nacionālo asociāciju un to **pašvaldību iedzīvotājiem**, kurus skar reformas **plānošana un īstenošana**.
- Vietējo pašvaldību **finansiālā autonomija samazinās** dažu centrālās valdības finanšu un fiskālo **lēmumu rezultātā** saistībā ar **2020. gada valsts budžetu**, kura daļu veido arī pašvaldību budžeti. Pašvaldību pašu resursi joprojām ir nepietiekami, un to finansējums ir pārāk atkarīgs no centrālās valdības prioritātēm, kas ir pretrunā ar Hartas 3.1. un 9. pantu.

Secinājumi

administratīvi teritoriālā reformas process

- LPS paustie **apsvērumi ir nopietni** un Kongresam rada pietiekamas bažas, lai pamatotu situācijas īpašu uzraudzību.
- Latvijas varas iestāžu plānotā reforma netiek veikta saskaņā ar Hartas 4.6. un 5. pantā noteiktajiem kritērijiem. Ne attiecīgās **pašvaldības**, ne **nacionālā asociācija nepiedalījās reformas izstrādē**, jo plānu izstrādāja tikai attiecīgās ministrijas eksperti.
- Ne atsevišķām iesaistītām vietējām pašvaldībām, ne nacionālajai asociācijai nebija iespēju **patiesi risināt sarunas par galvenajiem reformas aspektiem**, jo valdības plāns tika mainīts tikai attiecībā uz dažiem nelieliem un tehniskiem jautājumiem.

- Par reformu **atbildīgā ministrija neveica patiesu konsultāciju un sarunu procesu.** Drīzāk tā veica **vienvirziena komunikācijas kampaņu,** lai sniegtu informāciju par reformu, kuras galvenie virzieni jau bija noteikti.
- **Nenotika konsultācijas ar iedzīvotājiem reformu skartajās pašvaldībās.** Turklāt tā vietā, lai mudinātu organizēt neformālas aptaujas, lai novērtētu iedzīvotāju uzskatus, attiecīgā ministrija kavēja un dažos gadījumos pat aizliedza aptaujas. Jebkurā gadījumā vairāk nekā 30 pašvaldību veiktās aptaujas parāda rezultātus, kas nepārprotami bija pret reformu.
- Ja pašvaldību reforma, kas beidzās 2009. gadā, ilga 13 gadus, tad pašreizējā reforma, kas ir tikpat tālejoša, varētu tikt pabeigta pēc dažiem mēnešiem, kas **ir nepieciešamo diskusiju un analīzes nepietiekamības objektīvs rādītājs.**

Secinājumi

finansējums pašvaldībām

- Vietējām pašvaldībām faktiskā pašu ieņēmumu daļa 2020. gadam ir nepietiekama.
- Neskatoties uz centrālās valdības apņemšanos saglabāt savu ieguldījumu pašvaldību finanšu izlīdzināšanas fondā, vietējās pašvaldības joprojām būs pārāk atkarīgas no transfertiem, dotācijām un piešķirumiem no valsts budžeta.
- Nav novērots progress attiecībā uz **vietējo nodokļu paplašināšanu Latvijā**, kas ir pretrunā ar Hartas 9. panta 3. punktu.
- Likumdošanas un grāmatvedības pieeja, kurā pašvaldību budžetus uzskata par valsts budžeta daļu, ļoti negatīvi ietekmē Latvijas pašvaldību budžetus, jo tie ir pilnībā atkarīgi no centrālās valdības budžeta prioritātēm. Tas ir pretrunā ar pašvaldību finansiālo un budžeta autonomiju, kas prasīta Hartas 3.1. un 9.pantā. Turklāt šī pieeja var ļoti negatīvi ietekmēt pašvaldību budžetu.

Ieteikumi Saeimai un valdībai

Atlikt likumprojekta par pašvaldību reformu pieņemšanu līdz brīdim, kad **savlaicīgi un pienācīgā veidā** būs notikušas godīgas un efektīvas **konsultācijas** atbilstoši Hartas 4. un 5. pantam, lai vietējās pašvaldības un asociācija varētu paust savu viedokli un izteikt priekšlikumus par reformas saturu un grafiku.

Ieteikumi Saeimai un valdībai

- Pieņemt tiesību un normatīvos pasākumus, lai **palielinātu pašvaldību autonomiju budžeta jomā** un piešķirtu tām lielāku atbildību finanšu pārvaldības jomā.
- Nodrošināt, ka **pienākumu nodošana** vietējam līmenim notiek ar attiecīgu **finanšu resursu piešķiršanu**, un jebkuru pasākumu pieņemšana, kas ietekmē vietējo pašvaldību finansiālo kapacitāti, negatīvi neietekmē to spējas brīvi veikt savas funkcijas.
- **Pārskatīt** tiesisko regulējumu, kas nosaka novada vai pilsētas **domes priekšsēdētāja atstādināšanu no amata un pašvaldību domes atlaišanu**, lai samazinātu ministra rīcības brīvību uzsākt šīs procedūras, likumā skaidrāk nosakot gadījumus un apstākļus, kādos tās var tikt uzsāktas.

Sagatavotais Kongresa lēmums

- Turpinās sekot pašvaldību reformas procesam Latvijā.
- **Paplašinās savu politisko dialogu** ar Latvijas valsts varas iestādēm, lai tās ievērotu Hartas noteikumus, **jo īpaši īstenojot reformu**, tādējādi uzlabojot vietējās un reģionālās demokrātijas situāciju Latvijā.
- Kongress piekrīt Monitoringa komitejas sanāksmju darba kārtībā iekļaut **situācijas uzraudzību Latvijā**, jo īpaši Hartas neievērošanas jomā.
- Iespējams aicinās Latvijas Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministru uzstāties Kongresā vienā no tā gaidāmajām sesijām un **apspriest Latvijas varas iestāžu plānoto tālāko attīstību**.

Paldies par uzmanību!

www.lps.lv

@lps_lv

@PasvaldibuSavieniba